

05 L'OPINIÓ

Després de la tempesta

El sistema polític italià després de les eleccions municipals

Les eleccions locals de 2012 han estat una mica més que l'habitual pas per les urnes per elegir els nous alcaldes i consells municipals en múltiples ciutats petites i mitjanes d'Itàlia (més de 9 milions d'electors, al voltant del 18% de l'electorat total d'Itàlia, han estat cridats a les urnes en 941 ciutats). De fet, han estat els primers comicis que se celebren després de la dimissió de Silvio Berlusconi al novembre de 2011, i els últims abans de les pròximes eleccions generals de l'any vinent.

S'esperaven i auguraven canvis, però, al final, s'han produït terratrèmols i ciclons diversos. L'amplitud dels canvis, obliga a utilitzar metàfores referides als desastres naturals per tractar de descriure la transformació que està tenint lloc a la política italiana des de les passades eleccions.

En opinió de destacats observadors, però també del comú dels italians, s'està produint l'inici de la fi dels partits de centre-dreta que recolzaven el govern de Silvio Berlusconi i que han dominat l'escenari polític italià durant els darrers vint anys –comunament mal anomenats els de la “segona república”.

Les eleccions administratives italianes de 2012 (la primera volta es va dur a terme els dies 6 i 7 de maig, i la definitiva dues setmanes més tard, els dies 20 i 21 de maig) s'han celebrat en un ambient de profunda sacsejada política.

Des de l'estiu passat, les debilitats del govern de Berlusconi i la incapacitat per realitzar les reformes estructurals essencials per a millorar el rendiment econòmic d'Itàlia i aconseguir que el país pogués fer front als canvis generats per la crisi financera mundial, van portar a la seva renúncia i al nomenament d'un auster professor d'economia, sense experiència política prèvia, com a nou primer ministre d'Itàlia. L'elecció de confiar a “tecnòcrates” la tasca de dirigir Itàlia per fer-la sortir de la crisi ha estat generalment percebuda com una prova del fracàs de la política.

Aquest estat d'ànim anti-política s'ha vist agreujat pels escàndols (d'ús fraudulent dels diners dels contribuents destinats al partit, que es van utilitzar per al benefici privat d'alguns membres del partit) que en els últims mesos han afectat importants partits polítics, com la Lliga Nord i, en particular, Umberto Bossi, el fundador i - fins al passat mes d'abril – líder de la Lliga, que durant més de vint anys havia basat la seva carrera política en la lluita contra la corrupció.

La disminució de vots del “Poble de la Llibertat” (el partit de Berlusconi) i del seu aliat habitual, la Lliga Nord, s'havia previst. Però ningú esperava que el PDL, que en les eleccions generals de 2008 havia aconseguit el 38% dels vots, obtindria -en molts dels pobles que van acudir a les urnes- percentatges tan baixos com el 10%, i en alguns casos fins al 4,4% (per exemple, Parma). La Lliga Nord, que a diferència dels seus antics socis de

coalició no donen suport al govern de Monti, va concórrer sola a les eleccions, perdent el 67% dels seus vots.

No obstant això, les grans sorpreses d'aquestes eleccions cal trobar-les en una altra banda, en l'augment dramàtic de l'abstencionisme i el sorprenent ascens del *Movimento 5 Stelle*. A la primera volta, la participació va ser del 66,9% - una caiguda abrupta, si es compara amb el 73,7% de les eleccions locals de 2007 - i en la segona es va reduir uns altres 13 punts. A més, l'abstenció va ser major al nord que al sud, fet interessant i ben poc comú.

Tots dos factors són símptomes clars - les dues cares d'una mateixa moneda, es pot dir - de la creixent insatisfacció i allunyament de la política per part dels italians. Gran part de l'electorat italià té dos sentiments diferents en relació a la política.

D'una banda, hi ha aquells que se senten completament al marge i no estan interessats en la vida política del país, creuen que tots els partits polítics són iguals, corruptes i allunyats de les preocupacions de la majoria de ciutadans, i que -tot i les dinàmiques democràtiques- els partits són incapaços de seleccionar les millors persones per governar el país, i de representar els interessos dels ciutadans i les seves necessitats, i per tant, incapaços de resoldre la crisi econòmica i política que bloqueja Itàlia. El resultat d'aquest estat d'ànim anti-polític és, en gran mesura, l'abstencionisme.

De l'altra, trobem aquells que estan igualment descontents amb el sistema de partits existent, però que encara creuen en la política i en la capacitat dels moviments de base per promoure nous lideratges compromesos amb la defensa de l'interès comú.

Aquests electors han preferit votar a favor de les anomenades "lístes cíviques" i els moviments anti-sistema, com ara el *Movimento 5 Stelle*, que és la segona vegada que es presenta a unes eleccions (la primera fou el 2010) i que va aconseguir que els seus candidats fossin elegits alcaldes en quatre ciutats. S'estima que el seu suport, a nivell nacional, és d'un 18%. El moviment està dirigit per Beppe Grillo, còmic - desterrat de la televisió i els mitjans de comunicació italians des de principis dels anys 90, quan les seves actuacions van començar-se a caracteritzar per la sàtira política mordaç- i periodista d'investigació, autor d'un blog molt popular. Sense utilitzar els mitjans de comunicació tradicionals, per fer ús exclusivament dels nous, el moviment ha estat capaç de reunir un consens cada vegada més gran, sobretot entre els joves que no estan satisfets amb els partits tradicionals, però que estan interessats en la política, i molt involucrats en temes polítics des de la base.

És interessant subratllar que el *Movimento 5 Stelle* ha atret suports provinents de tots els altres partits polítics i, de fet, és difícil de situar en l'espectre polític italià. De fet, el programa polític de Grillo és vague i confús: defensa posicions anti-europees i demagògiques

* (Fotografia d'EFE)

juntament amb la defensa del bé comú; actituds contràries a la immigració al costat de polítiques mediambientals; el seu lèxic és sovint groller i provocador, però resulta directe i efectiu.

El *Partito Democratico* (PD), de centre-esquerra, és l'únic partit tradicional que no només ha sabut conservar els seus vots, sinó que ha conquerit 14 de les 26 capitals provincials (prenent-li 7 al Poble de la Llibertat), i confirmant-se com el principal partit d'Itàlia. No obstant això, així com els seus competidors tradicionals -els partits de centredreta- semblen ara a punt de col·lapsar, els seus possibles aliats -a dreta i esquerra- també s'han debilitat. I el PD sembla incapaç de treure profit de la desfeta dels altres partits.

El camí que tenim per davant, per tant, no serà fàcil: hi ha un buit polític deixat per la caiguda dels partits de centredreta que necessita ser omplert i encara no està clar qui s'encarregarà de fer-ho. Això no vol dir que la dreta italiana ja no existeixi, sinó que s'ha amagat i dispersat, a l'espera d'un nou projecte polític (el 40% dels votants que donaven suport al PDL ara declaren preferir l'abstenció). De moment, però, és gairebé impossible preveure qui serà el nou líder de la dreta, i si ell (o ella) serà capaç de construir un consens al voltant d'un programa conservador modern.

L'escenari polític que ha sorgit de les urnes és ara tan fragmentat i inestable que és molt difícil predir el resultat de les eleccions generals de l'any vinent. Per descomptat, qualsevol coalició progressista, que aspiri a governar el país a partir de 2013, haurà de centrar-se en el *Partito Democratico*.

El PD, per tant, té un gran repte i una gran responsabilitat: promoure una àmplia coalició progressista basada en un projecte polític comú i coherent, capaç alhora, de mantenir el tradicional electorat de centreesquerra i de guanyar als votants que s'han deixat emportar per les temptacions de l'anti-política.

Aquest nou projecte polític progressista ha de complir amb les demandes dels ciutadans, que són més pobres a causa de la crisi econòmica (18,2% de la població en risc de pobresa), que estan patint altes taxes d'atur (9,8% de la força laboral, i un 35,9% entre els joves) i que viuen un augment dramàtic de les desigualtats. El creixement econòmic, l'ocupació, la lluita contra la desigualtat, la justícia i la inclusió social, i la solidaritat són les paraules clau amb què s'ha de construir aquest projecte.

El *Partito Democratico* té menys d'un any per a desenvolupar-lo. I ho ha de fer en una situació inestable, en què, si vol evitar l'avançament electoral ha de mantenir - juntament amb el Poble de la Llibertat - el govern dels tecnòcrates. Un govern que s'enfronta actualment a un doble risc que pot comprometre la seva supervivència: ha de dur a terme les seves polítiques tot i la creixent insatisfacció dels italians amb les reformes d'austeritat desenvolupades fins ara, i alhora ha de resistir a les pressions exercides pels partits polítics, i en particular pel PDL, que ha assenyalat el seu suport a les mesures impopulars adoptades pel govern com el culpable principal de la seva derrota electoral.

Pel que fa al *Partito Democratico*, advoca per un pla de creixement, denunciant que els passos fets pel govern de Monti -tot i que eren necessaris- s'han dirigit exclusivament a la contenció del dèficit pressupostari i s'han implementat només a través de l'augment de la pressió fiscal, i la reforma del sistema de pensions (prolongant la vida laboral). Tot el país, colpejat per la crisi i per la petició interminable de sacrificis, està demanant una estratègia de creixement, i ajornar-la fins a la primavera vinent podria ser massa tard. La recent victòria electoral de François Hollande demostra que el canvi de paradigma, de l'austeritat al creixement, tant a nivell nacional com europeu, no és només desitjable, sinó que, ara, és possible.